

राज्यात महाविद्यालयीन युवकांसाठी
पाणी पुरवठा व स्वच्छता या विषयावर
'स्वच्छतामित्र वक्तृत्व करंडक स्पर्धा'
आयोजित करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: क्र.स्ववक/प्र.क्र.१९० /पापु -१६
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२,
तारीख: दि. १९.९.२०१३.

प्रस्तावना

देशात स्वच्छतेची लोकचळवळ निर्माण करण्यासाठी, ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांमध्ये लोकसहभागातून निर्णय प्रक्रिया व्हावी या हेतूने केंद्र शासनाने मागणी आधारीत व लोकसहभागाचे धोरण स्विकारलेले आहे. महाराष्ट्र राज्याच्या सुवर्ण महोत्सवानिमित्त राज्यात स्वच्छतेची व्याप्ती वाढवून व ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांमध्ये लोकसहभाग वाढवून संपूर्ण महाराष्ट्र सुजल-निर्मल करण्यासाठी राज्यात लोकचळवळ निर्माण करणे आवश्यक आहे.

शासनाच्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रम (NRDWP) व निर्मल भारत अभियान (NBA) या कार्यक्रमांसाठी संयुक्त माहिती, शिक्षण व संवाद (IEC) उपक्रम विविध मार्गांनी राबविण्याचे काम राज्यात सुरु आहे. याचाच एक भाग म्हणून राज्यातील युवा शक्तीला पाणी पुरवठा व स्वच्छता या विषयाकडे आकृष्ट करून त्यांचा सक्रीय सहभाग घेण्यासाठी काही उपक्रम राबविण्यासाठी २०११ पासून स्वच्छता मित्र वक्तृत्व स्पर्धेला सुरवात करण्यात आलेली आहे. सदर स्पर्धेस मिळालेला उत्स्फुर्त प्रतिसाद पाहता, सन २०१३ - २०१४ पासून कायमस्वरूपी राबविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. या अनुषंगाने पुढीलप्रमाणे आदेश काढण्यात येत आहेत.

शासन निर्णय

राज्यातील महाविद्यालयीन युवाशक्तीला पाणी पुरवठा व स्वच्छता या विषयामध्ये सहभागी करून घेण्याचा एक भाग म्हणून राज्यामध्ये तालुका, जिल्हा व राज्य स्तरावर दरवर्षी दि.२ ऑक्टोबर पासून पुढील दि. १२ जानेवारी (उदा.यावर्षी दि.२ ऑक्टोबर २०१३ ते दि.१२ जानेवारी २०१४) या कालावधी दरम्यान 'स्वच्छतामित्र वक्तृत्व करंडक स्पर्धा' या नावाने कायमस्वरूपी आयोजित करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. कनिष्ठ व वरिष्ठ महाविद्यालयीन युवकांसाठी वक्तृत्व स्पर्धांचे आयोजन तालुका, जिल्हा व राज्य या तीन स्तरावर राज्यभर करावयाचे आहे.

२.) उद्दीष्टे :

- १.) महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांमध्ये पाणी पुरवठा, पाणी गुणवत्ता व स्वच्छता या बाबींची जागृती करणे.
- २.) पाणी व स्वच्छतेबाबत प्रत्येक महाविद्यालयातून संदेश वाहक व अभ्यासु वक्ते तयार करून जागृती करणे.

३.) वक्तृत्व स्पर्धांच्या आयोजनाची अंमलबजावणी :

१.) तालुकास्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा:

दिनांक २ ऑक्टोबर ते ३१ ऑक्टोबर या कालावधीमध्ये तालुकास्तरीय स्पर्धांचे आयोजन करण्यात यावे. या स्पर्धांमध्ये तालुक्यातील सर्व महाविद्यालयांचे युवक सहभागी होणे अपेक्षित आहे. या स्पर्धेच्या आयोजनाची जबाबदारी तालुक्यातील एका महाविद्यालयाकडे देण्यात येवून त्याच महाविद्यालयात या स्पर्धेसाठी तालुक्यातील इतर महाविद्यालयाचे स्पर्धक सहभागी होतील.

दोन्हीही गटातून प्रथम, द्वितीय आणि तृतीय अशी रोख स्वरूपात बक्षिसे दयावीत. तसेच विजेत्यांना प्रमाणपत्र देण्यात यावे. तालुकास्तरावरील दोन्हीही गटातील प्रथम आणि द्वितीय क्रमांकाचे विजेते जिल्हास्तरासाठी पात्र ठरतील.

तालुकास्तरीय स्पर्धेचे आयोजनासाठी गट विकास अधिकारी, गट शिक्षण अधिकारी, उपअभियंता (ग्रा.पा.पु.), विस्तार अधिकारी (पंचायत) व आयोजन करणाऱ्या महाविद्यालयाचे प्राचार्य अशी पाच सदस्यीय समिती स्थापन्यात यावी. या समितीचे अध्यक्ष गट विकास अधिकारी असतील तर सचिव विस्तार अधिकारी (पंचायत) राहतील. स्पर्धेचे परिक्षण व मुल्यांकन करण्यासाठी तात्पुरत्या स्वरूपाच्या समितीचे गठन करण्यात यावे. गट विकास अधिकार्यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीमध्ये मराठी विषयाचे प्राध्यापक एक आणि सांस्कृतिक विभाग प्रमुख म्हणून काम पाहत असलेले प्राध्यापक एक सदस्य असावेत. वक्तृत्वाची जाण असलेले किंवा उच्चस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेमध्ये पारितोषिक पटकाविलेले एक सामाजिक कार्यकर्ते एक सदस्य असावेत. संबंधित महाविद्यालयाचे प्राचार्य किंवा गट विकास अधिकार्यांनी तालुक्यातील एका प्राचार्याची निवड सदस्य म्हणून करावी. स्थानिक व्यवस्थेप्रमाणे परिक्षण समिती निवडण्याचे अधिकार गट विकास अधिकारी यांना राहतील स्पर्धेचे स्थळ गट विकास अधिकारी

यांनी स्थानिक सुविधेनुसार निश्चित करावे. तालुकास्तरीय स्पर्धेच्या निकालाबाबत वाद उद्भवल्यास अंतिम निर्णय घेण्याचे अधिकार गट विकास अधिकारी यांना राहतील.

२) जिल्हास्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा :

दिनांक १ नोव्हेंबर ते १५ डिसेंबर या कालावधीमध्ये जिल्हास्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन करण्यात यावे. स्पर्धेसाठीचे स्थळ स्थानिक सुविधेप्रमाणे मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या निर्देशानुसार निश्चित करावे. स्पर्धेसाठी जिल्ह्यातील प्रत्येक तालुक्यातील दोन्ही गटांतून प्रथम व द्वितीय आलेले विजेते स्पर्धक सहभागी होतील.

दोन्हीही गटातील प्रथम, द्वितीय आणि तृतीय क्रमांकाच्या विद्यार्थ्यांना रोख स्वरूपात बक्षिसे, मानचिन्हे व प्रमाणपत्रही देण्यात यावे. जिल्हास्तरावरील दोन्हीही गटातील प्रथम क्रमांकाचे विजेते राज्यस्तरासाठी पात्र ठरतील. स्पर्धेचे आयोजनासाठी मुख्य कार्यकारी अधिकारी, माध्यमिक शिक्षण अधिकारी, कार्यकारी अभियंता (ग्रा.पा.पु.), उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत) व आयोजन करणाऱ्या महाविद्यालयाचे प्राचार्य अशी पाच सदस्यीय समिती स्थापन्यात यावी. या समितीचे अध्यक्ष मुख्य कार्यकारी अधिकारी तर सचिव उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत) राहतील.

जिल्हास्तरावर मुल्यांकन व परिक्षण करण्याची जबाबदारी उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत) यांचे अध्यक्षतेखाली, दोन प्राध्यापक (मराठी व सांस्कृतिक विभाग प्रमुख) विभागीय व राज्यस्तरावरून बक्षिस पटकाविलेले एक सामाजिक कार्यकर्ते, माध्यमिक शिक्षणाधिकारी, जिल्हा क्रिडा अधिकारी अशा समितीची राहिल. स्थानिक व्यवस्थेप्रमाणे परिक्षण समिती निवडण्याचे अधिकार मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांना राहतील. जिल्हास्तरीय स्पर्धेच्या निकालाबाबत वाद उद्भवल्यास अंतिम निर्णय घेण्याचे अधिकार मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांना राहतील.

३.) राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा :

राज्यस्तरीय स्पर्धेचे आयोजन दरवर्षी दि.१२ जानेवारी रोजी युवक दिनाच्या निमित्ताने करण्यात येईल. राज्यातील जिल्हास्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेतून दोन्ही गटांतून प्रथम विजेत्यास राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत सहभागी होण्याची संधी देण्यात येईल. यास्तरावरील स्पर्धेचे दोन भाग असतील, एक भाग स्पर्धकाचे जाहिर केलेल्या विषयावरील सादीकरणाचा असेल तर दुसरा भाग हा उत्स्फूर्त (ऐनवेळी

चिठ्ठीद्वारे मिळालेल्या विषयाचे) सादरीकरण असा असेल. दोन्हीच्या गुणांकनातून करंडकाचा दावेदार ठरेल.

राज्यस्तरावर दोन्ही गटातील प्रथम, द्वितीय व तृतीय असे विजेते घोषित होतील व त्यांना रोख स्वरूपातील बक्षिस, मानचिन्ह, प्रमाणपत्र देण्यात येईल. राज्यस्तरीय आयोजन व मुल्यमापन समितीचे गठन करण्याचे तसेच राज्यस्तरीय स्पर्धेच्या निकालाबाबत वाद उद्भवल्यास अंतिम निर्णय घेण्याचे अधिकार प्रधान सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग यांना राहतील. राज्यस्तरीय स्पर्धा आयोजित करण्याची जबाबदारी पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्थेची असेल.

४.) स्पर्धेच्या यशस्वी अंमलबजावणीसाठी माहिती, शिक्षण व संवाद (IEC) कार्यक्रम :

स्पर्धेच्या यशस्वी अंमलबजावणीसाठी व्यापक माहिती, शिक्षण व संवाद (IEC) उपक्रमांचे आयोजन करण्यात यावे. प्रेस नोट द्वारे वृत्तपत्रातून प्रसिध्दी करावी, महाविद्यालयाच्या नोटीस बोर्डवर विहित वेळेत सुचना देण्यात याव्यात. जिल्हास्तरावर स्पर्धेची माहिती स्थानिक केबल वरून द्यावी, पोस्टर, स्टिकर इ. चा वापर करून युवा शक्तीला पाणी पुरवठा व स्वच्छता या विषयाकडे आकृष्ट करून त्यांचा सहभाग घेण्यासाठी प्रयत्न करावेत.

५.) खर्चाची तरतूद :

तालुकास्तर : तालुकास्तरावरील विजेत्या प्रथम क्रमांकासाठी रु.५०००/- द्वितीय क्रमांकासाठी रु.३०००/- व तृतीय क्रमांकासाठी रु.२०००/- एवढे रोख स्वरूपातील बक्षिसे देण्यात यावे. त्याचप्रमाणे संयोजनासाठी रु.५०००/- एवढी तरतूद उपलब्ध करून देण्यात यावी. जिल्हा पाणी व स्वच्छता कक्षाकडून निर्मल भारत अभियानाच्या माहिती, शिक्षण व संवाद या घटकांतर्गत सदर खर्चाची तरतूद करण्यात यावी.

जिल्हास्तर : जिल्हास्तरावरील प्रथम क्रमांकाच्या विजेत्या स्पर्धकाला रु.११०००/-, द्वितीय क्रमांकाच्या स्पर्धकाला रु.७०००/- तृतीय क्रमांकाच्या स्पर्धकाला रु.५०००/- असे रोख स्वरूपात बक्षिस देण्यात यावे. सोबतच मानचिन्ह, प्रमाणपत्रही देण्यात यावे. त्याचप्रमाणे संयोजनासाठी रु.५०,०००/- एवढी तरतूद करण्यात यावी. जिल्हा पाणी व स्वच्छता कक्षाकडून निर्मल भारत अभियानाच्या माहिती, शिक्षण व संवाद या घटकांतर्गत सदर खर्चाची तरतूद करण्यात यावी.

राज्यस्तर : राज्यस्तरावरील प्रथम क्रमांकाच्या विजेत्याला रु.५१०००/- द्वितीय क्रमांकाच्या विजेत्याला रु.३१०००/- तृतीय क्रमांकाच्या विजेत्या स्पर्धकाला रु.२१,०००/- त्याच प्रमाणे दोन्ही गटामध्ये प्रत्येकी पाच प्रोत्साहनपर विजेते घोषित केले जातील. प्रोत्साहनपर बक्षीस प्रत्येकी रुपये ११,०००/- एवढ्या रोख रक्कमेचे बक्षीस देण्यात येईल. संचालक, पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्था, यांनी राज्यस्तरीय स्पर्धेचे बक्षीस वितरण व आयोजनासाठी रु.५,००,०००/- लाख एवढी तरतूद राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमाच्या (NRDWP) सपोर्ट फंडामधून करावी व खर्च भागविण्यात यावा.

६.) स्पर्धेचे आयोजन व संनियंत्रण -

तालुकास्तरावरील व जिल्हास्तरावरील स्पर्धेचे आयोजन व संनियंत्रणाची जबाबदारी उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्रामपंचायत) यांच्या निर्देशानुसार जिल्हा पाणी व स्वच्छता मिशन कक्ष, जिल्हा परिषद यांची राहिल. जिल्हा पाणी व स्वच्छता मिशन कक्ष, यांनी गट संसाधन केंद्र (पाणी व स्वच्छता) यांचे सहाय्य घ्यावे. राज्यस्तरावरील स्पर्धेचे आयोजन व संनियंत्रणाची जबाबदारी संचालक, पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्था, यांची राहिल.

७.) विजेत्या स्पर्धकांना साधन व्यक्तीचा दर्जा

१. स्वच्छता मित्र वक्तृत्व स्पर्धेतील जिल्हास्तरावरील प्रथम व द्वितीय क्रमांक प्राप्त सर्व विजेत्यांना साधन व्यक्ती म्हणून मान्यता देण्यात येत आहे.
२. सन २०११ - २०१२, २०१२ - २०१३ व २०१३ - २०१४ या वर्षांसह पुढील काळातही जिल्हास्तरावर प्रथम व द्वितीय क्रमांक प्राप्त सर्व विजेत्यांना साधन व्यक्तीचा दर्जा असेल.
३. निर्मल भारत अभियान, पाणी गुणवत्ता व सानियंत्रण कार्यक्रम व राष्ट्रीय पेयजल कार्यक्रम या प्रमुख कार्यक्रमांच्या प्रचार प्रसिद्धी, क्षमता बांधणी कार्यक्रम यासारख्या महत्वाच्या उपक्रमामध्ये प्राधान्याने साधन व्यक्ती म्हणून त्या त्या वेळी निमंत्रित करावे.
४. या साधन व्यक्तींना वक्ते म्हणून निमंत्रित केल्यास प्रती सत्र रुपये ५००/- (रुपये पाचशे केवळ) एवढे मानधन देण्यात यावे. जर गाव स्तरावर किंवा इतर तालुका ठिकाणी प्रवास करावा लागणार असेल तर प्रत्यक्ष प्रवास खर्च वेगळा देण्यात यावा. साधन व्यक्तीचा मानधन खर्च निर्मल भारत अभियानाच्या जिल्हास्तरावरील माहिती, शिक्षण व संवाद या उपशिर्षामधून भागवावा.

८.) राज्यस्तरीय वक्तृत्व करंडक स्पर्धेमधील महत्वाच्या बाबी:-

१.राज्यातील जिल्हास्तरीय वक्तृत्व करंडक स्पर्धेतून दोनही गटातून प्रथम विजेत्यास राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेस सहभागी होण्याची संधी देण्यात येईल. प्रत्येक स्पर्धेकाला दहा मिनिटांचा कालावधी असेल.

२.प्रथम दहा स्पर्धकांना दुस-या फेरीसाठी पात्र ठरविण्यात येईल. दुसरी फेरी ही उत्स्फूर्त (ऐनवेळी चिठ्ठी मिळालेल्या विषयाचे) सादरीकरण असा असेल. दोन्हीच्या गुणांकनातून करंडकाचा दावेदार ठरेल.

३.दुस-या म्हणजेच उत्स्फूर्त फेरीसाठी प्रत्येक स्पर्धेकाला पाच मिनिटांचा कालावधी असेल.

४.राज्यस्तरावरील परीक्षण समिती, प्रधान सचिव पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग यांच्या मान्यतेने निश्चित करण्यात येईल.यासाठीचा प्रस्ताव विहित कालावधीत शासनास सादर करण्याची जबाबदारी संचालक,पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्था,यांची राहिल.

५.परिक्षकांसोबत अथवा आयोजकांसोबत जाणीवपूर्वक वाद विवाद किंवा चुकीचे आरोप करणा-या स्पर्धकांना बाद ठरविण्यात येईल.

६.राज्य स्तरीय स्पर्धेच्या निकालाबाबत वाद उद्भवल्यास अंतिम निर्णय घेण्याचे अधिकार प्रधान सचिव ,पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग यांना राहिल.

७.राज्य स्तरीय स्पर्धेचे ठिकाणाबाबत व दरवर्षीच्या प्रत्येक स्तरावरील कनिष्ठ महाविद्यालयीन आणि वरिष्ठ महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठीच्या **वक्तृत्व करंडक स्पर्धेमधील विषयांबाबत** संचालक, पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्था, यांचेमार्फत **स्वतंत्रपणे** कळविण्यात येईल.तथापि याठीचा प्रस्ताव विहित कालावधीत शासनास सादर करण्याची व शासन मान्यता घेण्याची जबाबदारी संचालक,पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्था यांची राहिल.

८.कोणत्याही स्तरावरील (तालुका/जिल्हा/राज्य) विजेत्या स्पर्धकांना स्पर्धेत पुन्हा सहभागी होता येईल तसेच त्यांना कोणत्याही स्तरावरील बक्षीस देय राहिल.

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी प्रथम तालुका स्तरीय व नंतर जिल्हास्तरीय **वक्तृत्व** स्पर्धेचे उत्कृष्ट आयोजन करावे व हा उपक्रम यशस्वी करून त्याचा उपयोग पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागाच्या कार्यक्रमांच्या यशस्वीतेसाठी होईल, याची दक्षता घ्यावी.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१३०९१७१६३३३७३८२८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(शैला ए)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.मंत्री, पाणी पुरवठा व स्वच्छता, मंत्रालय, मुंबई यांचे खाजगी सचिव
- २) मा.राज्यमंत्री, पाणी पुरवठा व स्वच्छता, मंत्रालय, मुंबई यांचे खाजगी सचिव
- ३) मा.मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ४) मा.प्रधान सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ५) मा.सचिव, ग्राम विकास, मंत्रालय, मुंबई
- ६) मा.विभागीय आयुक्त (सर्व).
- ७) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
- ८) जिल्हाधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय (सर्व)
- ९) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
- १०) उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
- ११) संचालक, पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्था, बेलापूर, नवी मुंबई